

Türkiye’de İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Sosyal Güvenlik Sistemi İçindeki Yeri

The Work Accidents and Occupational Diseases in Turkey and Its Place in the Social Security System

Assoc. Prof. Dr. Dilek Baybora (Anadolu University, Turkey)

Abstract

The work accidents and occupational diseases are very important especially in the industrializing countries. According to the International Labour Organization (ILO) every 15 seconds, a worker dies from a work-related accident or disease. Every 15 seconds, 160 workers have a work-related accident. Every day, 6.300 people die as a result of occupational accidents or work-related diseases—more than 2,3 million deaths per year. The economic burden of poor occupational safety and health practices is estimated at 4 per cent of global Gross Domestic Product each year. In Turkey, work accidents’ figures are very high but occupational diseases’ figures are not very high. There are several causes of this condition. In Turkey, the Work Accidents, Occupational Diseases and Maternity Act No. 4772 was accepted in 1945. The Social Security and General Health Insurance Act No.5510 was accepted in 2006. There are regulations about the work accident and occupational disease insurance in the Act. According to the Act, insured and the rights holders can obtain some assistance.

1 Giriş

Uluslararası Çalışma Örgütü’ne (ILO) göre dünyada, her 15 saniyede 160 işçi iş kazası geçirmekte olup, her 15 saniyede bir işçi, iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda ölmektedir. Dolayısıyla, her gün 6.300 kişi iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda ölmektedir ki bu da her yıl 2,3 milyondan daha fazla kişinin ölmesi anlamına gelir. Kötü iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının ekonomik maliyeti ise her yıl dünya gayri safi hasılasının %4 olduğu tahmin edilmektedir (<http://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/lang--en/index.htm>). Türkiye gibi iş kazası rakamlarının yüksek olduğu bir ülke açısından iş kazaları ve meslek hastalıkları büyük önem taşımaktadır. Çünkü iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına yakalanan kişiler açısından ortaya çıkan zararın tazmin edilmesi önem taşımaktadır ki bu noktada da karşımıza iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası ve bu sigorta kolundan sağlanan yardımlar çıkmaktadır.

İş kazası ve meslek hastalığı sigortası dünyada ilk kurulan sigorta kollarındandır. Türkiye’de sistemli bir şekilde sosyal güvenlik sisteminin oluşturulması 1945 yılından itibaren gerçekleşmiştir. Türkiye’de de dünyada yaşanan gelişmeye benzer bir gelişme yaşanmış ve 1945 yılında 4772 sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu kabul edilmiştir (Güzel, vd, 2009; Tuncay ve Ekmekçi, 2011; Gerek, 2002; Alper, 2003). Günümüzde, 2006 yılında kabul edilen 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu çerçevesinde “*Hizmet Akdiyle veya Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız Çalışan Sigortalıların Tabi Olduğu Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri*” başlığı altında iş kazası ve meslek hastalığı sigorta koluna ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Bu çalışmamızda, iş kazası ve meslek hastalığı kavramları üzerinde durduktan sonra Türkiye’de iş kazası ve meslek hastalıklarının boyutları ortaya konacaktır. Daha sonra Türk sosyal güvenlik sistemi içinde iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hakkında bilgi verilip Türkiye’de iş kazaları ve meslek hastalıkları konusunda sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durulacaktır. Sonuç kısmında da genel bir değerlendirme yapılacaktır.

2 İş Kazası ve Meslek Hastalığı Kavramları

2.1 İş Kazasının Tanımı

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) iş kazasını, “önceden planlanmamış, çoğu zaman yaralanmalara, makine ve teçhizatın zarara uğramasına veya üretimin bir süre durmasına yol açan olay” olarak tanımlamaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ise iş kazasını, “belirli bir zarar veya yaralanmaya yol açan, önceden planlanmamış beklenmedik bir olay” şeklinde tanımlamaktadır (İş Sağlığı ve Güvenliği, 2012).

Doktrinde ise iş kazası, “sigortalının işveren otoritesi altında bulunduğu bir sırada gördüğü iş veya işin gereği dolayısıyla aniden ve dıştan meydana gelen bir etkenle onu bedenen veya ruhça zarara uğratan bir olay” olarak tanımlanmaktadır (Tuncay ve Ekmekçi, 2011).

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (SSGSSK) m.13’de “İş kazasının tanımı, bildirilmesi ve soruşturulması” başlığı altında iş kazasının tanımı verilmekten çok hangi hal ve durumlarda meydana gelen olayın iş kazası sayılacağı düzenlenmiştir. SSGSSK m.13’e göre, “İş kazası

Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,

İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle,

- Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- Bu Kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıyla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hale getiren olaydır".

2012 yılında kabul edilen İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (İSGK) m.3/g'de iş kazası, "İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hale getiren olay" olarak tanımlanmıştır.

2.2 Meslek Hastalığının Tanımı

Doktrinde meslek hastalığı, "belirli bir mesleğin (işin) ifası sonucu o mesleğin (işin) nitelik ve yürütüm şartların doğurduğu bir sakatlık veya hastalık" olarak tanımlanmaktadır (Tuncay ve Ekmekçi, 2011). 5510 sayılı SSGSSK m.14/1'e göre meslek hastalığı, "sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleridir". 6331 sayılı İSGK m.3/1'demeslek hastalığı, "mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalık" olarak tanımlanmıştır

Meslek hastalığının tanımından da anlaşıldığı üzere meslek hastalığında tekrarlanan bir durum söz konusudur. Zaten bu durum, iş kazası ile meslek hastalığı arasındaki temel farktır. Çünkü iş kazası aniden, beklenmedik şekilde meydana gelirken meslek hastalığında tekrarlanan bir durum söz konusu olmaktadır (İş Sağlığı ve Güvenliği, 2012). Mesela, inşaatçı çalışan işçinin düşmesi sonucunda kolunun kırılmasında aniden, birdenbire meydana gelen bir durum söz konusudur. Ancak, kömür madeninde çalışan işçinin ise sürekli olarak kömür tozu solumasına bağlı olarak solunum yollarıyla ilgili bir hastalığa yakalanmasında ise tekrarlanan bir duruma bağlı olarak ortaya çıkan bir hastalık söz konusudur.

3 Türkiye'de İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Boyutları

Sanayileşme sürecinde bulunan tüm ülkelerde iş kazaları önemli toplumsal sorunların başında yer almaktadır (Güzel, vd, 2009). Ne yazık ki Türkiye'de de iş kazaları önemli boyutlara ulaşmıştır. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından iş kazası ve meslek hastalıklarına ilişkin istatistikler her yıl yayınlanmaktadır. SGK tarafından en son yayınlanan istatistikler, 2011 yılı istatistikleridir. Bu nedenle çalışmamızda, en yeni veri olarak 2011 yılı verilerini kullanacağız.

SGK tarafından yayınlanan istatistikleri incelediğimiz zaman bazı çarpıcı sonuçlar karşımıza çıkmaktadır. Yukarıdayer alan tablo 1 ve tablo 2'ye göre 2011 yılında toplam 69.227 iş kazası meydana gelirken meslek hastalığını rakamı toplamda 697'dir. İş kazası ve meslek hastalıkları rakamlarının büyüklüğü ülke ekonomisine işgücü, üretim ve kazanç kaybı olarak yansımaktadır (Tuncay ve Ekmekçi, 2011). Tabloları incelediğimiz zaman iş kazaları rakamları ile meslek hastalıkları rakamları arasında büyük bir fark olduğu göze çarpmaktadır. Ancak, bir ülkede iş kazası rakamları bu kadar yüksek iken meslek hastalığı rakamlarının bu kadar düşük olması mümkün değildir.

YAŞ GRUPLARI	2010			2011		
	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM
-14	4	1	5	7	1	8
15-17	211	18	229	312	29	341
18-24	8.422	931	9.353	9.852	958	10.810
25-29	14.496	845	15.341	15.100	777	15.877
30-34	13.108	712	13.820	14.382	818	15.200
35-39	9.818	607	10.425	10.731	709	11.440
40-44	7.268	424	7.692	7.714	521	8.235
45-49	3.977	240	4.217	4.895	245	5.140
50-54	1.240	74	1.314	1.410	70	1.480
55-59	329	19	348	495	25	520
60-64	83	5	88	104	3	107
65+	55	16	71	57	12	69
TOPLAM	59.011	3.892	62.903	65.059	4.168	69.227
AĞIRLIKLI ORT. YAŞ	33	32	33	33	32	33

Tablo 1: İş kazaları vakalarının yaş gruplarına ve cinsiyete göre dağılımı (**Kaynak:** Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllığı, 2011)

YAŞ GRUPLARI	2010			2011		
	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM
-14	2	0	2	11	0	11
15-17	0	0	0	0	0	0
18-24	22	5	27	36	2	38
25-29	55	1	56	88	3	91
30-34	87	4	91	104	4	108
35-39	104	2	106	105	1	106
40-44	87	2	89	124	0	124
45-49	78	4	82	83	0	83
50-54	27	1	28	45	0	45
55-59	20	0	20	15	0	15
60-64	12	0	12	19	0	19
65+	20	0	20	57	0	57
TOPLAM	514	19	533	687	10	697
AĞIRLIKLI ORT. YAŞ	40	35	40	40	29	40

Tablo 2: Meslek Hastalıkları Vakalarının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı (**Kaynak:** Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllığı, 2011)

Türkiye’de iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolu, ilk kurulan sigorta kollarındandır. Çok sayıda kişinin sigorta yardımlarından yararlanabilmesini sağlamak amacıyla kapsam geniş tutulmuştur. Aşağıda göreceğimiz gibi sigortalının işyerinde bulunduğu sırada başına gelen her olay SSGSSK’ya göre iş kazası sayılmaktadır. Mesela, işçi işyeri bahçesinde öğle tatili sırasında düşer ve kolu kırılırsa bu durum SSGSSK’ya göre iş kazasıdır. Dolayısıyla, iş kazası sayılmaması gereken bazı durumlar Kanun anlamında iş kazası sayılmakta ve istatistiklerde yer almaktadır. Tabii işin bir de diğer yönü bulunmaktadır. Türkiye kayıt dışı çalışma oranının yüksek olmasına bağlı olarak iş kazası sayılması gereken bazı durumlar da SGK’ya iş kazası olarak bildirilmemekte ve buna bağlı olarak istatistiklerde yer almamaktadır.

Meslek hastalığı rakamlarının düşük olmasında ise sigortalıların başlarına gelen hastalığı meslek hastalığı olarak değerlendirmeyip normal bir hastalık olarak tedavi ettirmesinin etkisi görülmektedir. Çünkü meslek hastalığının kişi işte çalışırken ortaya çıkması şart değildir, işten ayrıldıktan belirli bir süre geçtikten sonra da ortaya çıkabilir. Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği’nde yükümlülük süresi, 2 gün ile 25 yıl arasında düzenlenmiştir.

Verileri incelediğimiz zaman meslek hastalıkları ve özellikle iş kazası rakamlarının erkeklerde kadınlara kıyasla oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Kadınların bazı ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmasının mevzuatla yasaklanmış olması ve kadınların işgücüne katılım oranlarının erkeklere kıyasla daha düşük olmasının bu durumun altında nedenler arasında yer aldığını ifade edebiliriz.

FAALİYET GRUPLARI	İŞ KAZASI SAYISI			MESLEK HASTALIĞI SAYISI		
	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM
Kömür ve Linyit Çıkartılması	9.211	6	9.217	170	0	170
Bina İnşaatı	3.792	44	3.836	4	0	4
Bina Dışı Yapıların İnşaatı	1.715	3	1.718	2	0	2
Özel İnşaat Faaliyetleri	2.167	28	2.195	10	0	10
Fabrik. Metal Ürün (Mak.Tec.Har)	7.126	142	7.268	36	0	36
Ana Metal Sanayi	5.224	46	5.272	18	0	18
Metalik Olmayan Ürünler İma.	4.037	203	4.240	16	0	16
Tekstil Ürünleri İmalatı	2.542	697	3.239	2	0	2
Kara Taşıma. ve Boru Hattı Taşıma	2.299	64	2.363	3	0	3
Gıda Ürünleri İmalatı	2.037	553	2.590	3	0	3
Makine ve Ekipman. Kurulumu ve On.	1.043	12	1.055	86	0	86
Metal Cevheri Madenciligi	449	0	449	257	0	257

Tablo 3: İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Faaliyet Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı (**Kaynak:** Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllığı, 2011)

İŞYERİNDE ÇALIŞAN SİGORTALI SAYISI	2010			2011		
	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM
1-3	12.263	605	12.868	10.174	543	10.717
4-9	5.941	281	6.222	5.776	287	6.063
10-20	7.379	459	7.838	8.700	467	9.167
21-49	8.118	384	8.502	9.156	480	9.636
50-99	5.547	345	5.892	5.957	372	6.329
100-199	6.125	476	6.601	7.657	566	8.223
200-249	1.727	139	1.866	2.261	190	2.451
250-499	4.354	424	4.778	5.100	508	5.608
500-999	2.621	396	3.017	3.841	433	4.274
1000+	4.935	383	5.318	6.436	322	6.758
Bilinmeyen	1	0	1	1	0	1
TOPLAM	59.011	3.892	62.903	65.059	4.168	69.227

Tablo 4: İş Kazalarının İşyerinde Çalışan Sigortalı Sayılarına Göre Dağılımı (**Kaynak:** Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllığı, 2011)

İŞYERİNDE ÇALIŞAN SİGORTALI SAYISI	2010			2011		
	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM
1-3	178	7	185	31	3	34
4-9	12	2	14	7	0	7
10-20	30	3	33	28	0	28
21-49	32	1	33	25	2	27
50-99	72	1	73	103	0	103
100-199	74	0	74	353	1	354
200-249	18	0	18	15	1	16
250-499	59	4	63	73	3	76
500-999	13	1	14	41	0	41
1000+	26	0	26	11	0	11
TOPLAM	514	19	533	687	10	697

Tablo 5: Meslek Hastalıklarının İşyerinde Çalışan Sigortalı Sayılarına Göre Dağılımı (**Kaynak:** Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllığı, 2011)

İş Saatleri	2009			2010			2011		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1. Saat	8.578	565	9.143	7.179	565	7.744	8.262	598	8.860
2. Saat	8.514	459	8.973	8.384	534	8.918	9.649	614	10.263
3. Saat	8.048	402	8.450	8.187	501	8.688	9.917	575	10.492
4. Saat	7.868	433	8.301	7.685	452	8.137	8.799	548	9.347
5. Saat	6.661	451	7.112	7.173	477	7.650	6.421	446	6.867
6. Saat	5.247	284	5.531	5.498	366	5.864	5.891	393	6.284
7. Saat	7.020	410	7.430	6.876	435	7.311	7.792	441	8.233
8. Saat	8.810	558	9.368	8.026	562	8.588	8.325	553	8.878
9. Saat+	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bilinmeyen	8	0	8	3	0	3	3	0	3
TOPLAM	60.754	3.562	64.316	59.011	3.892	62.903	65.059	4.168	69.227

Tablo 6: İş Kazalarının Meydana Geldiği İş Saatlerine Göre Dağılımı (**Kaynak:** Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllığı, 2011)

SGK istatistikleri incelendiğinde en çok iş kazasının kömür ve linyit çıkarılması faaliyet alanında olduğu görülmektedir. İnşaat işleri kendi içinde gruplara ayrılmakla birlikte inşaat işleri toplamına baktığımızda ikinci sırada, fabrika metal ürünlerinin üçüncü sırada olduğu görülmektedir. Meslek hastalıklarında ise metal cevheri madenciliği birinci sırada iken kömür ve linyit çıkarılması işinin ikinci sırada ve makine ve ekipman kurulumunun üçüncü sırada olduğu görülmektedir.

Türkiye’de işyerlerinin büyük ölçüde küçük ve orta ölçekli işyeri olmasına bağlı olarak işyerinde çalışan sigortalı sayısı açısından da bu işyerlerinde iş kazası oranlarının en yüksek olduğu görülmektedir. Çünkü bu işyerleri açısından alınacak önlemler maliyet unsuru olarak görülmekte, işverenler de genellikle sigortalılarla

birlikte çalışmalarından dolayı önlem almaktan ziyade bir kaza meydana geldiği zaman sonuçlarının giderilmesini düşünmektedirler.

İşyerlerinin büyümesine bağlı olarak çalışan sigortalı sayısı arttıkça işverenler iş kazası ve meslek hastalıklarını önlemek için yapacakları her türlü çalışmanın kendilerine olumlu olarak yansıtacağını düşünmekte ve bu konuda ciddi çalışmalar yapmaktadırlar.

SGK istatistiklerini incelediğimiz zaman geçmiş yıllarda küçük bir farkla iş kazası rakamları 1. saatte daha çok meydana gelmekle birlikte son yıllarda 8. saatte daha fazla olduğu görülmektedir.

4 Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası

4.1 Türkiye’de İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortasının Gelişimi

Türkiye’de, Cumhuriyet’in ilanından 1945 yılına gelinceye kadar bir sosyal güvenlik sistemi oluşturulamamıştır (Güzel, vd, 2009). 1945 yılında 4772 sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu kabul edilmiştir. 09.07.1945 tarihinde İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu çıkarılmıştır.

1961 Anayasası’nda herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir (m.48). Bu çerçevede Türk sosyal güvenlik sistemi karma bir yapıya sahip olarak hem primli sistemi hem de primsiz sistemi kendi içerisinde barındıran bir çerçevede gelişme göstermiştir. Bu kapsamda 17.07.1964 tarihinde kabul edilip 01.03.1965 tarihinde yürürlüğe giren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile çeşitli tarihlerde kabul edilmiş bulunan ve dağınık bir görünüm sunan sosyal sigorta kollarının kapsamı genişletilmiş ve bu Kanun bünyesinde toplanmıştır. 506 sayılı Kanunda iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolu yer almaktaydı.

1982 Anayasası’ndada Türkiye Cumhuriyeti’nin bir sosyal hukuk devleti olduğu ifade edildikten sonra “Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar” (m.60) ifadesi ile 1961 Anayasası’ndaki ilke tekrarlanmıştır.

Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminde yaşanan sorunlara bağlı olarak sosyal güvenlik sisteminin revizyonu gündeme gelmiştir. Bu kapsamda önce farklı sosyal güvenlik kurumları, 2006 yılında Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu’nun kabul edilmesiyle Sosyal Güvenlik Kurumu’nun çatısı altında biraraya getirilmiştir. Aynı yıl 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kabul edilmiştir. Bu şekilde geçmişte çalışma ilişkilerinin hukuki niteliğine bağlı olarak farklı sosyal güvenlik kanunlarına tabi olan tüm çalışanların sosyal güvenliği aynı kanun içerisinde düzenlenmiştir. 5510 sayılı Kanunda “Hizmet Akdiyle veya Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız Çalışan Sigortalıların Tabi Olduğu Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri” başlığı altında iş kazası ve meslek hastalığı sigorta koluna ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

4.2 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nda İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası

5510 sayılı SSGSSK’da “Hizmet Akdiyle veya Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız Çalışan Sigortalıların Tabi Olduğu Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri” başlığı altında iş kazası ve meslek hastalığı sigorta koluna ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. 5510 sayılı Kanuna göre kısa vadeli sigorta kolları prim oranı, yapılan işin iş kazası ve meslek hastalığı bakımından gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre %1 ila %6,5 oranları arasındadır. Bu primin tamamını işveren öder (m.81/I, c).

4.3 İş Kazasının Unsurları

5510 sayılı SSGSSK, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu m.11’deki düzenlemeyi esas almıştır. 5510 sayılı Kanunda kısa vadeli sigorta kollarına ilişkin hükümler iş sözleşmesiyle çalışanlar ile bağımsız çalışanlar hakkında uygulanacaktır. Kamu görevlileri hakkında kısa vadeli sigorta kollarına ilişkin hükümlerin uygulanması söz konusu değildir (Güzel, vd, 2009). Bağımsız çalışanlar açısından da aşağıda göreceğimiz gibi sadece yürütmekte olduğu iş nedeniyle kazaya uğraması durumunda meydana gelen olay iş kazası sayılacaktır.

5510 sayılı SSGSSK m.13’de “İş kazasının tanımı, bildirilmesi ve soruşturulması” başlığı altında hangi hal ve durumlarda meydana gelen olayın iş kazası sayılacağı düzenlenmiştir. 5510 sayılı Kanunda yer alan hükümden hareketle iş kazasının unsurlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

Kazaya uğrayanın 5510 sayılı SSGSSK anlamında sigortalı sayılması: SSGSSK m.4’de tüm sigorta kolları açısından sigortalı sayılanlar, m.5’de bazı sigorta kollarının uygulanacağı kişiler düzenlenmiştir. Kanunda m.6’da ise sigortalı sayılmayanlar sıralanmıştır. Dolayısıyla, SSGSSK’da anlamında bir olayın iş kazası sayılabilmesi için kişinin ya SSGSSK m.4 anlamında tüm sigorta kolları açısından sigortalı sayılanlar arasında yer alması ya da m.5 anlamında iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolunun uygulanacağı kişilerden olması gereklidir.

Sigortalının kazaya uğraması: Sigortalının başına gelen olayın SSGSSK anlamında iş kazası sayılması için Kanunda m.13’de sıralanan hallerden birinde meydana gelmiş olması gereklidir.

Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada kazaya uğraması: SSGSSK, sigortalının işyerinde bulunduğu sırada uğradığı kazayı başka hiçbir koşul aramaksızın iş kazası olarak kabul etmiştir. Sigortalının başına gelen kaza olayının mutlaka iş saatleri içinde meydana gelmesi de şart değildir (Güzel, vd, 2009). Örneğin, öğle tatilinde

sigortalının başka bir işçi veya yabancı bir kişi tarafından öldürülmesi, yaralanması, işyeri bahçesinde koşarken düşmesi, sigortalının sarhoşken işyerinde kendini yaralayıp kan kaybından ölmesi iş kazasıdır (Güzel, vd, 2009; Tuncay ve Ekmekçi, 2011).

- İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle kazaya uğraması: Sigortalının, başına gelen kaza olayı işyerinde meydana gelmemiş olsa bile sigortalının işverenden aldığı talimat gereğince veya sigortalının işin gereği olarak işyeri dışına çıkması halinde uğradığı kaza iş kazasıdır (Güzel, vd, 2009). Örneğin, mali müşavirin yanında çalışan sigortalının işverenden aldığı talimat gereğince vergi dairesine giderken trafik kazası geçirmesi sonucunda yaralanması iş kazasıdır.
- Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda kazaya uğraması: Sigortalının, işveren tarafından görevli olarak işyeri dışında başka bir yere görevli olarak gönderilmesi durumunda asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda başına gelen her olay iş kazası sayılacaktır. İşveren tarafından sigortalının toplantı için başka bir şehre gönderilmesi halinde boş zamanlarını normal bir yaşantı içinde kalmak içinde koşuluyla sinemaya, kahveye giderek değerlendirmesi ve bu sırada başına gelen olay iş kazası sayılacaktır (Güzel, vd, 2009).
- Bu Kanununun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda kazaya uğraması: 4857 İş Kanunu m.74/son'a göre, kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni verilecektir. Kadın sigortalının emzirme izni süresi içinde başına gelen olay iş kazasıdır. Kadın sigortalının emzirme izni süresi içinde evine giderken kaza geçirip yaralanması iş kazasıdır.
- Sigortalıların işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında kazaya uğraması: Sigortalıların, işveren tarafından sağlanan taşıtla işin yapıldığı yere getirilip götürülmeleri sırasında başlarına gelen olay iş kazası sayılacaktır. İşverenin taşıtın sahibi olması şart değildir. Taşıtın işverenin zilyetliği altında bulunması yeterlidir (Güzel, vd, 2009; Tuncay ve Ekmekçi, 2011).

Sigortalının bedensel veya ruhsal bir zarara uğraması: Sigortalının başına gelen olayın iş kazası sayılması için sigortalının bedensel veya ruhsal olarak zarara uğraması gerekir. Her türlü yaralanma, sakatlanma, kırık, yanık gibi dış organlarda meydana gelen arızalar olabileceği gibi beyin kanaması, iç kanama gibi iç organlarda meydana gelen arızalar da iş kazası olarak kabul edilecektir. Ayrıca akıl hastalığı, sinir bozukluğu gibi sigortalıyı ruhsal yönden etkileyen olaylar da iş kazası olarak kabul edilecektir (Sosyal Güvenlik Hukuku, 2013).

Kaza olayı ile sigortalının uğradığı zarar arasında illiyet bağının bulunması: Kaza olayı ile sigortalının uğradığı zarar arasında neden sonuç bağlantısının olması gereklidir. Yani olayların normal akışına ve genel hayat deneyimlerine göre gerçekleşen türden zararlı bir sonucu meydana getirmeye elverişli ya da böyle bir sonucun meydana gelmesini kolaylaştıran nedenin olması gereklidir. Yargıtay tarafından sigortalının iş kazası sonucunda yaralanıp hastanede tedavi gördükten sonra memleketine giderken trafik kazası geçirmesi sonucunda ölmesi iş kazası sayılmamıştır (Güzel, vd, 2009).

4.4 Meslek Hastalığının Unsurları

5510 sayılı SSGSSK'da yer alan düzenlemeden hareketle meslek hastalığının unsurlarını da şu şekilde sıralayabiliriz:

Hastalığa yakalananın 5510 sayılı SSGSSK anlamında sigortalı sayılması: Yukarıda iş kazasının unsurlarını incelerken de ifade ettiğimiz gibi SSGSSK anlamında bir hastalığın meslek hastalığı olarak kabul edilebilmesi için kişinin ya SSGSSK m.4 anlamında tüm sigorta kolları açısından sigortalı sayılanlar arasında yer alması ya da m.5 anlamında iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolunun uygulanacağı sıralananlardan olması gereklidir.

Sigortalının bedensel veya ruhsal bir zarara uğraması: Sigortalının yakalandığı hastalığın iş kazasında olduğu gibi sigortalıda bedensel veya ruhsal bir zarara yol açması gereklidir. Meydana gelen zarar, geçici olabileceği gibi sigortalının sakatlığına neden olabilecek şekilde sürekli de olabilir. Meslek hastalığı sadece vücudun bedensel bütünlüğünde değil ruh ve sinir sisteminde de өзür meydana getirebilir (Güzel, vd, 2009).

Hastalık veya sakatlığın yürütülen işin sonucu olması: İş kazasının çalışılan işle ilgisi bulunması şart olmadığı halde meslek hastalığının işin yürütümü sonucunda ortaya çıkması gerekir (Tuncay ve Ekmekçi, 2011). Türkiye'de, meslek hastalığının belirlenmesi konusunda karma bir yöntem benimsenmiştir. Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'nde meslek hastalıklarının listesi yer almaktadır. Yönetmeliğe göre, listede yer alan bir hastalığın 2 gün-25 yıl arasında değişen yükümlülük süresi içinde sigortalıda ortaya çıkması halinde bu hastalık meslek hastalığı sayılacaktır. Ancak, listede yer almayan veya yükümlülük süresi geçtikten sonra ortaya çıkan bir hastalığın meslek hastalığı sayılması için Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu'na başvurulabilir. Taraflar, kurulun kararına karşı İş Mahkemesi'nde dava açabilirler (Sosyal Güvenlik Hukuku, 2013).

4.5 İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortasından Sağlanan Yardımlar

İş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına yakalanan sigortalıya 5510 sayılı SSGSSK'ya göre iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamında sigortalıya veya onun ölümü halinde hak sahiplerine sadece parasal yardımların yapılması düzenlenmiştir. Kanun kapsamında sigortalıya ve hak sahiplerine sağlanacak olan sağlık yardımları, genel sağlık sigortası içinde düzenlenmiştir.

4.6 Sigortalıya Yapılan Parasal Yardımlar

Sigortalıya yapılacak parasal yardımlar, geçici işgöremezlik ödeneğinin verilmesi ve sürekli işgöremezlik gelirinin bağlanmasıdır.

Geçici İşgöremezlik Ödeneği: İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle işinde geçici bir süre için çalışmayacağı hekim raporu ile saptanan sigortalıya, çalışmadığı (istirahatli olduğu) her gün için SGK tarafından yapılan parasal yardıma geçici işgöremezlik ödeneği adı verilmektedir. Geçici işgöremezlik ödeneği, iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle çalışmayan sigortalının uğradığı gelir kaybını kısmen telafi etmeye yöneliktir (Güzel, vd, 2009; Tuncay ve Ekmekçi, 2011; Uşan, 2009).

İş kazası geçiren veya meslek hastalığına yakalanan sigortalının geçici işgöremezlik ödeneğinden yararlanabilmesi için belirli süre sigortalı olması ve belirli süre prim ödemiş olması şartı aranmaz. İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle işgöremez duruma düşen sigortalıya Kurum tarafından yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu alınmış olması şartıyla her gün için geçici işgöremezlik ödeneği verilir (m.18/I, a). Kendi adına ve hesabına bağımsız çalışan sigortalıların, iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle geçici işgöremezlik ödeneğinden yararlanabilmeleri için genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması şarttır (m.18/II).

Geçici işgöremezlik ödeneği, işgöremezliğin ilk gününden itibaren sigortalıya tedavi ve istirahatın devam ettiği süre boyunca verilir. Hastalık sigortasında geçici işgöremezlik ödeneği, hastalığın üçüncü gününden itibaren verilmeye başlanırken iş kazası ve meslek hastalığı sigortasında işgöremezlik ödeneği hastalık sigortasından farklı olarak işgöremezliğin ilk gününden itibaren verilmektedir. 5510 sayılı Kanunda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışmaları nedeniyle sigortalı sayılanların iş kazası veya meslek hastalığı halinde geçici işgöremezlik ödeneği, yatarak tedavi süresince veya yatarak tedavi sonrası bu tedavinin gereği olarak istirahat raporu aldıkları sürede ödenecektir (m.18/II).

Geçici işgöremezlik ödeneği, yatarak tedavilerde m.17'ye göre hesaplanacak günlük kazancın yarısı, ayakta tedavilerde ise günlük kazancın 2/3'si tutarındadır (m.18/III).

Sürekli İşgöremezlik Geliri: Sigortalının geçirdiği iş kazası veya yakalandığı meslek hastalığı sonucunda sürekli olarak çalışma hayatından çekilmesi söz konusu olabilir. Bu duruma yönelik olarak 5510 sayılı Kanunda sürekli işgöremezlik geliri düzenlenmiştir. Buna göre, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu oluşan hastalık ve engellilik nedeniyle SGK tarafından yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurulları tarafından verilen raporlara istinaden Kurum Sağlık Kurulu tarafından meslekte kazanma gücü en az %10 oranında azalmış bulunduğu tespit edilen sigortalı, sürekli işgöremezlik gelirine hak kazanacaktır (m.19/I). Meslekte kazanma gücü kaybı oranı, Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'ndeki cetvellere göre belirlenir.

Sürekli işgöremezlik geliri, sigortalının mesleğinde kazanma gücünün kaybı oranına göre hesaplanır. Sigortalı, meslekte kazanma gücünü %100 oranında kaybetmişse sürekli tam işgöremezlik, %10'dan %100'e kadar olan bir oranda kaybetmişse sürekli kısmi işgöremezlik hali söz konusudur (Tuncay ve Ekmekçi, 2011; Uşan, 2009). Sürekli tam işgöremezlik durumunda sigortalıya m.17'ye göre hesaplanan aylık kazancının %70'i oranında gelir bağlanır. Sürekli kısmi işgöremezlikte ise sigortalıya bağlanacak gelir, tam işgöremezlik geliri gibi hesaplanarak bunun işgöremezlik derecesi oranındaki tutarı kendisine ödenir. Örneğin, meslekte kazanma gücünü %30 oranında kaybetmiş olan bir kişiye tam işgöremezlik halinde ödenecek olan %70'in %30'u gelir olarak bağlanacaktır. Sigortalının başka birinin sürekli bakımına muhtaç olması durumunda ise gelir bağlama oranı %100 olarak uygulanır (m.19/III).

Sürekli işgöremezlik geliri, sigortalı iyileşinceye kadar ödenir, sigortalının durumunda iyileşme olmazsa hayatı boyunca verilir (Tuncay-Ekmekçi, 2011).

4.7 Hak Sahiplerine Yapılan Parasal Yardımlar

İş kazası veya meslek hastalığı sonucunda sigortalının ölmesi halinde geride kalan hak sahiplerine, 5510 sayılı Kanun çerçevesinde iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından gelir bağlanması, cenaze ve evlenme ödeneğinin verilmesi şeklinde parasal yardımlar yapılır. Sağlık yardımları, genel sağlık sigortası kapsamında düzenlenmiştir.

Gelir Bağlanması: 5510 sayılı SSGSSK m.3'e göre hak sahibi, "sigortalının veya sürekli işgöremezlik geliri ile malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü halinde gelir veya aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, ana ve babasını" ifade etmektedir (m.3/7).

İş kazası veya meslek hastalığı sonucunda ölen sigortalının hak sahiplerine iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından gelir bağlanması için ölen sigortalının belirli süre sigortalı olması ve belirli süre prim ödemiş olması şartı aranmamaktadır. Ancak, 5510 sayılı Kanunlamasında kendi adına ve hesabına bağımsız çalışmaları

kapsamında sigortalı sayılanların hak sahiplerine gelir bağlanabilmesi için kendi sigortalılığında dolayı genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması gereklidir (m.20/IV).

İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle ölen sigortalının hak sahiplerine m.17 gereğince belirlenecek aylık kazancının %70'i Kanundam.55/II'ye göre güncellenerek m.34 hükümlerine göre gelir olarak bağlanır (m.20/I). İş kazası veya meslek hastalığı sonucunda ölen sigortalının dul eşine hesaplanacak gelirin %50'si gelir olarak bağlanır (m.34/I, a). İş kazası veya meslek hastalığı sonucunda ölen sigortalının çocuklarına hesaplanacak gelirin Kanundam.5/a, b, ehariç 5510 sayılı Kanun kapsamında veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmaması veya kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış çocuklardan 18 yaşını, lise ve dengi eğitim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim yapması halinde ise 25 yaşını doldurmayanların veya Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az %60 oranında yitirip malul olduğu anlaşılanların veya yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan kızlarının her birine %25 oranında gelir bağlanır (m.34/I, c). Hak sahiplerine bağlanacak gelirlerin toplamı sigortalıya ait gelirin tutarını geçemez. Bu sınırın aşılması için gerekirse hak sahiplerinin gelirlerinden orantılı indirimler yapılır (m.34/son). Hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması halinde her türlü kazanç ve irattan elde etmiş olduğu gelirinin asgari ücretin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması şartıyla ana ve babaya hesaplanacak gelirin toplam %25'i oranında gelir bağlanır. Ana ve babanın her birinin hissesi %25'i geçemez. Ana ve babanın 65 yaşın üstünde olması halinde ise artan hisseye bakılmaksızın ifade ettiğimiz şartlarla toplam %25'i oranında gelir bağlanır (m.34/I, d).

Cenaze Ödeneği: İş kazası veya meslek hastalığı sonucu veya sürekli işgöremezlik geliri almakta iken ölen sigortalının hak sahiplerine Kurum Yönetim Kurulu tarafından belirlenen ve Bakanlar Kurulu tarafından da onaylanan tarife üzerinden cenaze ödeneği ödenir. Cenaze ödeneği, sırasıyla sigortalının eşine yoksa çocuklarına o da yoksa ana babasına o da yoksa kardeşlerine verilir (m.37/III).

Evllenme Ödeneği: Sigortalının ölümü nedeniyle kendisine gelir bağlanmış olan kız çocuklarının evlenmeleri ve talepte bulunmaları halinde almakta oldukları gelirlerinin iki yıllık tutarı bir defaya mahsus olmak üzere evlenme ödeneği olarak peşin verilir. Evlenme ödeneği alan hak sahibinin gelirin kesildiği tarihten itibaren iki yıl içinde yeniden hak sahibi olması halinde iki yıllık sürenin sonuna kadar gelir bağlanmaz (m.37/I).

5 Türkiye'de İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Konusunda Sorunlar ve Öneriler

Türkiye açısından iş kazaları ve meslek hastalıklarının ayrı bir önemini olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü son yıllarda iş kazası rakamlarında biraz düşme olmakla birlikte hala yüksektir. Bunun altında yatan birçok neden bulunmaktadır. Türkiye'de genelde yaygın olan üretimin, küçük ve orta ölçekli işletmelere dayanması etkili bir faktördür. Çünkü bu işyerleri açısından iş kazalarını ve meslek hastalıklarını önlemek için alınacak her türlü önlem, maliyet anlamına gelmekte ve işverenler bu maliyetten kaçınmak istemektedirler. Dolayısıyla Türkiye'de üretim yapısında, büyük ölçekli işyerlerinin sayısının artmasıyla işyerleri iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi konusunda daha fazla çaba harcayacaklardır.

Türkiye'de istatistiksel veriler ve araştırma sonuçlarından kaynaklanan bazı sorunlar da bulunmaktadır. Türkiye'de SGK tarafından yayınlanan istatistikler incelendiğinde, iş kazası rakamları ile meslek hastalıkları rakamları arasında uçurum olduğu görülmektedir. 5510 sayılı SSGSSK'da iş kazası olarak kabul edilen durumların kapsamı geniş tutulmuştur. Kayıt dışı çalışmaya bağlı olarak bazı iş kazaları ise istatistiklerde yer almamaktadır. Ayrıca, meslek hastalıklarının her zaman kişi işte çalışırken ortaya çıkmaması nedeniyle normal hastalık olarak tedavi edilmesi ve buna bağlı olarak meslek hastalıklarının istatistiklerinde yer almamasının da etkileri bulunmaktadır.

Türkiye'de iş kazaları ve meslek hastalıkları alanında sorunların çözümünde daha fazla eğitime önem verilmesi, konuyla ilgili herkesin bilinçlendirilmesinin sağlanması önem taşımaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıkları konusunda mevzuatın eksikliğini söyleyebilmek mümkün değildir. Ancak, mevzuatın uygulanması konusunda yaşanan sorunlar bulunmaktadır (İş Sağlığı ve Güvenliği, 2012).

Sosyal güvenlik sistemi içerisinde iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlananlar yardımlar dışında kişilerin karşılanmayan zararları söz konusu ise bu durumda genel hükümler uyarınca dava açılabilir. Ancak, Türkiye'de ne yazık ki davaların çok kısa süre içinde sonuçlandırılması mümkün olamamaktadır. Bu nedenle, iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda zarara uğramış olan sigortalının veya onun ölümü halinde hak sahiplerinin bazı gelişmiş ülkelerde olduğu gibi zararlarının tamamının sosyal güvenlik sistemi tarafından karşılanıp daha sonra olayın meydana gelmesinde kusuru olan taraflara rücu edilmesi şeklinde bir yolun izlenmesi daha isabetli olacaktır. Çünkü SGK, zaten her iş kazası veya meslek hastalığı olayında ilgili taraflara olayın meydana gelmesindeki kusurları oranında rücu davası açmaktadır. Bu nedenle, ifade ettiğimiz şekilde bir yolun izlenmesi sonucunda mahkemelerdeki iş yükünün azalmasının yanı sıra zarara uğrayan tarafların zararlarının daha kısa süre içinde giderilmesi söz konusu olacaktır (İş Sağlığı ve Güvenliği, 2006).

6 Sonuç

Sanayileşme sürecinde bulunan bütün ülkelerde, iş kazaları önemli toplumsal sorunların başında yer almaktadır. Çünkü meydana gelen iş kazası veya meslek hastalıklarının işçiler, işverenler ve devlet açısından ortaya çıkan maliyetleri bulunmaktadır. İşçi açısından iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda çalışma gücünün veya meslek kazanma gücünün kaybı veya azalması söz konusu olmakta ve buna bağlı olarak gelirin kaybedilmesi veya gelirin azalmasıyla karşılaşmaktadır. Ayrıca, iş kazasına uğrayan ve meslek hastalığına yakalanan kişide bazı psikolojik ve ruhsal sorunların ortaya çıkması da söz konusu olmaktadır. İşveren açısından iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda ortaya çıkan maliyetler tazminat ödenmesi, üretimde yaşanan kayıplar ve cezalar gibi daha çok parasal olmaktadır. Devlet açısından ise ortaya çıkan en önemli maliyet, yetişmiş insan gücünün iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda kaybedilmesidir. Ayrıca, devlet açısından ortaya çıkan maliyetler alternatif maliyetler açısından da düşünülebilir. Dolayısıyla iş kazaları ve meslek hastalıkları, çalışma hayatının tüm tarafları açısından önem taşımaktadır.

İş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi temel amaç olmakla birlikte meydana geldikten sonra ortaya çıkan zararın giderilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bu konuda sosyal güvenlik sistemi devreye girmektedir. Nitekim, hem dünyada hem Türkiye’de iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kabul edilen ya ilk sigorta olmuş ya da ilkler arasında yer almıştır. Türkiye’de ilk olarak 1947 yılında 4447 sayılı İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu kabul edilmiştir. Son olarak sosyal güvenlik sisteminin revizyonu kapsamında çalışma ilişkilerinin hukuki niteliğine bağlı olarak farklı sosyal güvenlik kanunlarına tabi olanları tek bir kanunda toplayabilmek amacıyla 2006 yılında 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kabul edilmiştir. 5510 sayılı Kanunda 2008 yılında yapılan değişiklikle kısa vadeli sigorta hükümlerinden hizmet akdiyle çalışan ve kendi adına ve bağımsız çalışanların yararlanması söz konusu olmuştur. Devlet memurlarının bu hükümlerden yararlanabilmesi mümkün değildir. 5510 sayılı Kanunda “*Hizmet Akdiyle veya Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız Çalışan Sigortalıların Tabi Olduğu Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri*” başlığı altında iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sigortalıya ve onun ölümü halinde hak sahiplerine sağlanacak olan para yardımları düzenlenmiştir. Sağlık yardımları, genel sağlık sigortası kapsamında düzenlenmiştir. 5510 sayılı Kanunda iş kazası sayılan durumlar düzenlenmiş ve meslek hastalığının tanımı verilmiştir. Bir olayın 5510 sayılı Kanun anlamında iş kazası veya meslek hastalığı sayılması, yapılacak yardımların hangi sigorta kolundan yapılacağına tespit edilebilmesi açısından önem taşımaktadır. Çünkü iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanacak olan yardımlarda, kişilerin belirli süre sigortalı olması veya belirli süre prim ödemiş olması şartı aranmaksızın yardımlar sağlanmaktadır. 5510 sayılı Kanun anlamında sigortalıya sağlanan parasal yardımlar, geçici işgöremezlik ödeneğinin verilmesi ve sürekli işgöremezlik gelirinün bağlanmasıdır. İş kazası veya meslek hastalığı sonucunda sigortalının ölmesi durumunda ise geride kalan hak sahiplerine iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından gelir bağlanması, cenaze ve evlenme ödeneğinin verilmesi şeklinde parasal yardımlar yapılmaktadır. Ayrıca, sigorta yardımları ile karşılanmayan zararların tazmini için zarara uğrayan sigortalının veya hak sahiplerinin genel hükümler uyarınca dava açma hakları da bulunmaktadır.

Türkiye açısından ayrı bir önem taşıyan iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi için ilgili taraflara önemli görevler düşmektedir. Türkiye’de üretim yapısının niteliğinin değişmesinin yanı sıra işverenlerin bu konuda yapacakları çalışmaları maliyet olarak değerlendirmemesi, iş kazaları ve meslek hastalıklarını önleme amacı taşıyan mevzuatın uygulanması ve eğitim çalışmalarına her seviyede önem verilmesi yerinde olacaktır. Ayrıca, iş kazası veya meslek hastalığına maruz kalan sigortalının veya onun ölümü halinde hak sahiplerinin zararlarının tamamının SGK tarafından karşılanıp daha sonra kusuru bulunan taraflara rücu edilmesi şeklinde bir yolun izlenmesi hem mahkemelerin iş yükünü azaltacak hem de zarar uğrayanların zararlarının daha kısa süre içerisinde giderilmesini sağlayacaktır.

Kaynakça

- Alper, 2003. Türkiye’de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar. B.4, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Gerek, 2002. Sosyal Güvenlik Hukuku. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Güzel vd, 2009. Sosyal Güvenlik Hukuku. B.12, Beta Yayınları, İstanbul.
- ILO, 2013. <http://www.ilo.org/global/topics/safety-and-health-at-work/lang--en/index.htm>.
- İş Sağlığı ve Güvenliği. 2012. Anadolu Üniversitesi, AÖF, Eskişehir.
- İş Sağlığı ve Güvenliği. 2006. Anadolu Üniversitesi, AÖF, Eskişehir.
- Sosyal Güvenlik Hukuku. 2013. Anadolu Üniversitesi, AÖF Yayınları, Eskişehir.
- Sosyal Güvenlik Kurumu, İstatistik Yıllığı, 2011. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler/sgk_istatistik_yilliklari.
- Tuncay ve Ekmekçi, 2011. Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri. B.14, Beta Yayınları, İstanbul.
- Uşan, 2009. Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları. Seçkin Yayıncılık